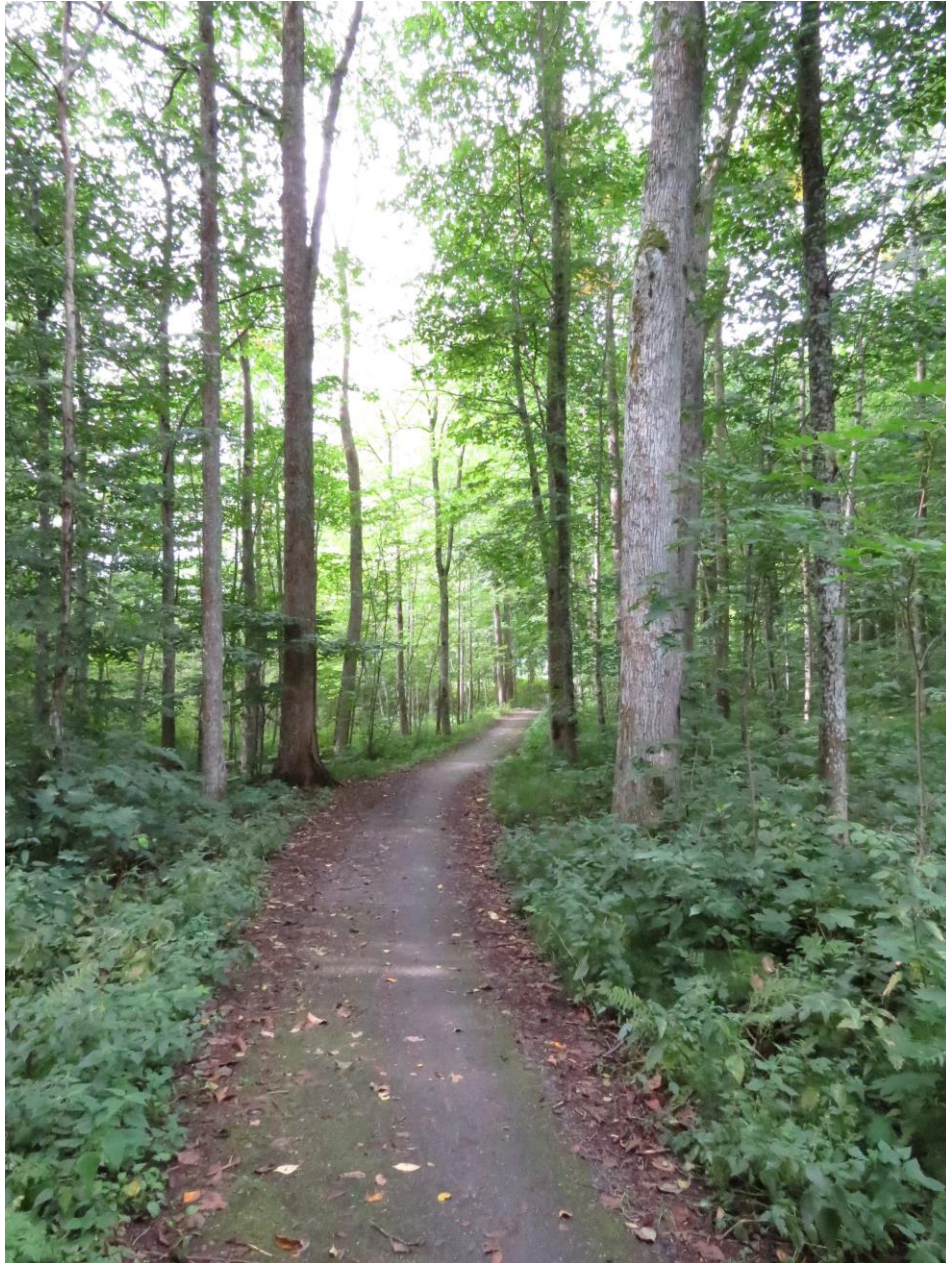

LUONTOSELVITYS KNIPNÄSUDDENILLA

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy

Sisällys

1. JOHDANTO	3
2. MENETELMÄT	3
2.1 KASVILLISUUS- JA LUONTOTYYPPIKARTOITUS.....	3
2.2 LIITO-ORAVA – JA SAUKKOKARTOITUS	4
2.3 LINNUSTOKARTOITUS	4
2.4 LEPAKKOINVENTOINTI	4
2.5 KIRJOVERKKOPERHOSKARTOITUS	4
2.6 VIITASAMMAKKOKARTOITUS	5
3. TULOKSET	5
3.1 YLEISTÄ.....	5
3.2 ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET	5
3.3 LUONTOTYYPPIKUVIOT JA VESIKASVILLISUUS UIMARANNAN EDUSTALLA	6
3.4 LIITO-ORAVA JA SAUKKO	8
3.5 LINNUSTO	9
3.6 LEPAKOT	9
3.7 KIRJOVERKKOPERHONEN	9
3.8 VIITASAMMAKKO	9
3.9 MUU LAJISTO.....	10
4. YHTEENVETO	10
5. KIRJALLISUUS	10
Liite 1. Luontohavainnot	

Kannen kuva: Knipnäsin jalopuumetsää luontotyyppikuviolla 1.

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
 Hanhenkaari 10 as 16
 21420 Lieto
 Puh. 045-6793602

1. JOHDANTO

Raaseporin kaupungin kaupunkisuunnitteluosasto tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä luontoselvityksen Knipnäsuddenin alueelta. Selvitystä käytetään eräänä asemakaavatyön tausta-aineistona. Selvityksen laati FM (biologi) Turukka Korvenpää ja selvityksen maastotyöt suoritettiin huhti-elokuussa 2018. Työn tarkoituksena oli selvittää alueen luontoarvoja, ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön.

2. MENETELMÄT

Ennen maastotöiden aloittamista tarkasteltiin maastokarttoja ja ilmakuvia. Lisäksi tarkastettiin Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään uhanalaisten lajien esiintymärekisteriin (Hertta) mahdollisesti tallennetut havainnot sekä selvitettiin Tiira - lintuhavaintopalveluun alueelta ilmoitettuja lintuhavaintoja.

Maastotyössä alue käytiin huolellisesti läpi käytännössä useaan kertaan, sillä eri maastotyövaiheet suoritettiin osittain eri aikaan. Maastossa tehdyt havainnot merkittiin työkartoille paikantaen ne GPS-laitteella sekä kirjoitettiin muistiinpanot. Maastossa otettiin myös digitaalisia valokuvia. Alla on kuvattu tarkemmin eri työvaiheiden työmenetelmät ja esitetty eri työvaiheiden ajoittuminen.

2.1 KASVILLISUUS- JA LUONTOTYYPPIKARTOITUS

Alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luontotyypiltään yhtenäisiin luontotyyppikuvioihin. Samalla arvioitiin, kuuluuko luontotyyppikuvio johonkin alla luetelluista kategorioista:

- luonnonsuojelulain 29 §:n mukainen suojeltu luontotyyppi
- vesilain 2. luvun 11 §:n mukainen pienvesikohde
- metsälain 10 §:n mukainen erityisen tärkeä elinympäristö
- Suomessa uhanalainen luontotyyppi
- luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta muutoin arvokas kohde

Tämän jälkeen kustakin kuviosta laadittiin yleiskuvaus. Yleiskuvaus sisältää tyypillisesti kuvauksen alueen mahdollisesta puustosta ja sen luonnontilaisuudesta sekä runsaimmista putkilokasvilajeista. Mikäli kuviolla kasvaa harvinaisia tai muuten huomionarvoisia kasvilajeja, mainitaan nämä myös yleiskuvauksessa. Uhanalaisista ja silmälläpidettävistä lajeista tai muuten erityisen merkittävistä havainnoista otettiin muistiin tarkat koordinaatit. Lopuksi arvioitiin kuviolle annettavia maankäyttösuosituksia. Varsinainen kasvillisuus- ja luontotyyppikartoitus suoritettiin 25.8. mutta kasvillisuutta ja luontotyyppisiä havainnoitiin myös muun maastotyön yhteydessä. Uimarannan edustan vesikasvillisuus kartoitettiin kanootista käsin pohjajharalla haraamalla.

2.2 LIITO-ORAVA – JA SAUKKOKARTOITUS

Kaikki alueen metsiköt käytiin huolellisesti läpi 4.4. etsien merkkejä liito-oravan esiintymisestä. Näistä merkeistä tavallisimpia ovat suurten haapojen tai kuusten tyviltä tyypillisesti löytyvät papanat sekä virtsaamisjäljet puiden rungoilla. Lisäksi arvioitiin metsien soveltuvuutta liito-oravan elinympäristöksi ja ruokailualueeksi. Maa oli huhtikuun alussa vielä lumen peitossa, mutta lumi oli jo sulamassa, mikä helpotti liito-oravakartoitusta. Liito-oravakartoituksen yhteydessä kuljettiin läpi selvitysalueen kuuluvat ranta-alueet samalla etsien saukkojen lumijälkiä ja jätöksiä.

2.3 LINNUSTOKARTOITUS

Linnusto kartoitettiin neljänä aamua klo 6-10 välisenä aikana. Kartoituspäivät olivat 4.5., 16.5., 8.6. ja 14.6. Sää oli kaikkina kartoituspäivinä poutainen, tyyni tai heikkotuulinen ja lämmin eli olosuhteet olivat hyvät. Maastotyömenetelmänä käytettiin kartoituslaskentaa. Yleisten lajien reviierejä ei merkitty kartoille, vaan näistä lajeista kirjattiin muistiin ainoastaan esiintyminen alueella. Sen sijaan kaikki uhanalaisista, silmälläpidettävistä, harvinaisista tai EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeista tehdyt havainnot merkittiin kartalle. Lisäksi linnustokartoitusta täydennettiin 9.-10.6. välisenä yönä suoritettulla yölaulajakuuntelulla. Linnustoa havainnoitiin myös muun maastotyön yhteydessä.

2.4 LEPAKKOINVENTOINTI

Lepakkoinventointi koostui kahdesta osasta. Muun maastotyön ohessa etsittiin lepakoille sopivia talvehtimispaikkoja ja päiväpiiloja. Näitä ovat mm. kalliojyrkänteiden onkalot ja raot, vanhat maakellarit sekä puiden kolot. Lepakkoja havainnoitiin kolmena yönä detektorin avulla (Pettersson D240X). Kartoitusyöt olivat 25.-26.6., 10.-11.7. ja 17.-18.8. Sää oli kaikkina öinä poutainen, tyyni tai heikkotuulinen ja lämmin eli olosuhteet olivat havainnoinnille suotuisat. Kaikki lepakoista saadut havainnot merkittiin maastossa kartalle, jonka jälkeen tehtiin tulkinta alueen merkityksestä lepakoille.

2.5 KIRJOVERKKOPERHOSKARTOITUS

Aikuisia kirjoverkkoperhosia etsittiin 18.6. kävelemällä koko selvitysalue läpi. Sää oli tuolloin aurinkoinen, heikkotuulinen ja lämmin, ja päiväperhosia oli runsaasti lennossa. Lajin ravintokasveinaan käyttämiä kangasmaitikkaa (*Melampyrum pratense*), koiranheittä (*Viburnum opulus*) ja rantatädykettä (*Veronica longifolia*) etsittiin kasvillisuus- ja luontotyyppikartoituksen osana, minkä lisäksi 25.8. etsittiin kirjoverkkoperhosen toukkia. Toukat elävät ryhmänä kutomansa seittipussin suojusta, ja tämä onkin tarkin keino selvittää lajin lisääntymispaikkojen sijainti.

2.6 VIITASAMMAKKOKARTOITUS

Viitasammakon esiintymistä selvitettiin lajin kutuaikaan 28.4. suoritettulla yökuuntelulla. Tuolloin kuljettiin ruovikon ulkoreunaa pitkin kuunnelleen kutevien viitasammakoiden ääntelyä. Sää oli lähes tyyni ja selkeä ja lämpötila +5 °C.

3. TULOKSET

3.1 YLEISTÄ

Selvitysalue sijaitsee Knipnäsän kaupunginosassa merenrannalla. Idässä se rajautuu Baggöntiehen, pohjoisessa Fågelsången -katuun ja etelässä sekä idässä mereen. Axellin oppilaitoksen tontti ei sisälly selvitysalueeseen.

Selvitysalue on pääosin metsäinen. Maaperä on rehevää ja kulttuurivaikutteiset lehdot vallitsevin metsätyyppi. Puusto on monin paikoin jalopuuvaltaista, mutta rannoilla tervaleppä muodostaa valtapuuston. Selvitysalueen edustan rannat ovat ruovikkoisia lukuun ottamatta uimarantaa.

3.2 ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOHTEET

Selvitysalueella sijaitsee yksi metsälakikohteen määritelmän täyttävä lehto ja yksi mahdollisesti luonnonsuojelulain luontotyyppikohteen määritelmän täyttävä jalopuumetsä.

3.2.1 Knipnäsuddenin tervaleppälehto

Merenrannalla Baggöntien ja Knipnäsuddenin välissä sijaitsee järeä tervaleppälehto, jossa kasvaa sekapuuna jonkin verran saarnea (Kuva 1). Pensaskerroksessa tavataan saarnen, vaahteran, vuorijalavan ja pihlajan taimien lisäksi paikoin runsaasti tuomea. Kenttäkerroksessa esiintyy runsaasti mukulaleinikkiä (*Ranunculus ficaria*), rikkapalsamia (*Impatiens parviflora*) ja käenkaalia (*Oxalis acetosella*), joiden ohella kasvistoon kuuluvat mm. metsäalvejuuri (*Dryopteris carthusiana*), hiirenporras (*Athyrium filix-femina*), jänönsalaatti (*Mycelis muralis*) ja puna-ailakki (*Silene dioica*). Maassa makaa jonkin verran lahopuuta ja puusto on iäkstä ja saanut kehittyä pitkään ilman merkittäviä metsänhoitotoimia. Maapuilla ja turpeisilla, pitkälle lahonneilla kannoilla kasvaa mm. kantohohtosammalta (*Herzogiella seligeri*), jonka runsas esiintyminen kertoo suojaisista ja tasaisista ympäristöolosuhteista.

Maankäyttösuositus: Knipnäsuddenin tervaleppälehto on paikallisesti merkittävä kohde. Se tulisi jättää rakentamatta ja ainakin merkittävien metsänhoitotoimien ulkopuolelle.

Kuva 1. Knipnäsuddenin tervaleppälehtoa

3.2.2 Knipnäsän jalopuumetsä

Selvitysalueen länsiosassa, tervaleppälehdosta pohjoiseen sijaitsevassa tuoreessa runsasravinteisessa lehdossa, kasvaa varttunutta ja melko edustavaa jalopuumetsää (Kuva 2). Puusto on varsin lehtipuuvallista. Metsässä kasvaa kymmeniä runkomaisia jalopuita – vaahteraa, saarnea ja vuorijalavaa. Lisäksi sekapuuna on hiukan koivua ja tervaleppää sekä eritoten alueen pohjoisosassa myös useita järeitä kuusia ja mäntyjä. Paikoitellen tiheässä pensaskerroksessa kasvaa jalopuiden taimien ohella punaherukkaa ja tuomea. Kenttäkerroksessa esiintyy runsaasti lehtokortetta (*Equisetum pratense*), jonka lisäksi kasvistoon kuuluvat mm. käenkaali, metsäalvejuuri, hiirenporras, kivikkoalvejuuri (*Dryopteris filix-mas*), sudenmarja (*Paris quadrifolia*), puna-ailakki, litulaukka (*Alliaria petiolata*) ja rikkapalsami. Pohjakerroksessa tavataan mm. lehtonokkasammalta (*Eurhynchium angustirete*). Lehdossa on jonkin verran maapuuta.

Maankäyttösuositus: Knipnäsän jalopuumetsä täyttää luonnonsuojelulain mukaisen jalopuumetsän määritelmän jalopuiden määrän osalta. Metsän syntyhistoria jäi kuitenkin hieman epäselväksi, sillä on hyvin mahdollista, että se on pääosin syntynyt lähiympäristön pihoilta ja puutarhoista kylväytyneistä jalopuista. Kyseessä on silti mahdollisesti luonnonsuojelulain mukainen luontotyyppi, joka olisi hyvä jättää rakentamatta.

3.3 LUONTOTYYPPIKUVIOT JA VESIKASVILLISUUS UIMARANNAN EDUSTALLA

1. Katso kohde 3.2.1 Knipnäsuddenin tervaleppälehto
2. Katso kohde 3.2.2 Knipnäsän jalopuumetsä
3. Voimakkaasti harvennettu tuore-kosteaa lehto. Melko nuori puusto koostuu tervalepistä, vaahteroista ja koivuista. Kuviolla kasvaa myös kookas mänty.

Pensaskerroksessa tavataan lehtipuiden vesojen lisäksi terttuseljaa, punaherukkaa, tuomea ja vadelmaa. Kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat mm. puna-ailakki, rikkapalsami, nokkonen (*Urtica dioica*), koiranheinä (*Dactylis glomerata*) ja käenkaali.

Kuva 2. Knipnäsin jalopuumetsää.

4. Komeaa männikköä, jonka alla kasvaa paikoin tiheää vesakkoa (mm. vaahteraa ja pihlajaa), tuomea ja nuoria tammia. Kenttäkerroksessa esiintyy niin metsäkuin niittykasvejakin. Lajistoon lukeutuvat esim. hietakastikka (*Calamagrostis epigejos*), pietaryrtti (*Tanacetum vulgare*), kissankello (*Campanula rotundifolia*), nurmirölli (*Agrostis capillaris*), käenkaali, lehtokorte, ahomansikka (*Fragaria vesca*) ja mustikka (*Vaccinium myrtillus*).
5. Uimaranta.
6. Voimakkaasti harvennettu tuore-kostea lehto, jonka puusto koostuu tervalepistä, männyistä, pihlajista, saarnista, vaahteroista, lehmuksista ja vuorijalavista. Kuvion pensaskerrosta on raivattu voimakkaasti. Kenttäkerroksessa kasvaa mm. kieloa (*Convallaria majalis*), sananjalkaa (*Pteridium aquilinum*), puna-ailakkia, käenkaalia, metsäalvejuurta, hiirenporrasta, kyläkellukkaa (*Geum urbanum*), sudenmarjaa ja lehtokortetta. Puusto täyttäisi kenties luonnonsuojelulain mukaisen jalopuumetsän määritelmän, mutta se on hyvin voimakkaasti harvennettua ja lienee ainakin osittain syntynyt lähiympäristön pihoilta ja puutarhoista kylväytyneistä siemenistä. Kuvio on siten selvästi vähemmän edustava kuin kuvio 2 (Knipnäsin jalopuumetsä).
7. Lähes siemenpuuasentoon harvennettu varttunut männikkö tuoreessa lehdossa. Mäntyjen alla kasvaa tiheää vesakkoa (mm. haapaa, tuomea ja vaahteraa) ja nuoria tammia. Kuviolla on myös yksi kookas lehtikuusi. Kenttäkerroksessa tavataan esim. mustikkaa, metsäalvejuurta, voikukkaa (*Taraxacum* sp.), käenkaalia, oravanmarjaa (*Maianthemum bifolium*), ahomansikkaa, lillukkaa (*Rubus saxatilis*) ja kieloa.
8. Isoja tervaleppiä ja nuoria vaahteroita kasvava tuore-kostea lehtokuvio. Puuston alla esiintyy runsaasti vadelmaa, ja kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat mm. nokkonen ja lehtokorte. Kuvion itäosan maata on kaivettu, ja siellä on

ruderaattikasvusto (mm. jättipalsamia (*Impatiens glandulifera*) ja rönsyleinikkiä (*Ranunculus repens*)).

9. Järeä tervaleppälehto, jossa kasvaa tervaleppien lisäksi myös nuoria vaahteroita, terttuseljaa sekä tiheää tuomipensaikkaa (Kuva 3). Kenttäkerroksessa esiintyy runsaasti jättipalsamia ja mesiangervoa (*Filipendula ulmaria*) sekä mm. rikkapalsamia, keltamo (*Chelidonium majus*), nokkosta, keltakurjenmiekkää (*Iris pseudacorus*), puna-ailakkia, oravanmarjaa ja lehtokortetta. Kuvion puusto on niin voimakkaasti harvennettua, ettei kuviota luokiteltu metsälain tarkoittamaksi erityisen tärkeäksi elinympäristöksi. Lisäksi kuvion edustavuutta laskevat pienialaisuus, vieraslaji jättipalsamin runsaus sekä lajiston tavanomaisuus.
10. Uimarannan edustan vesikasvillisuus. Alueella kasvaa vankkaa ruovikkoa lukuun ottamatta uimarannan edustaa, josta ruovikko on poistettu. Ruovikon edustalla esiintyy hyvin tiheää tähkä-ärviäkaskustoa (*Myriophyllum spicatum*), joka ei juuri jätä tilaa muulle lajistolle. Paikoin ärviöiden seassa on kuitenkin ahvenvitaa (*Potamogeton perfoliatus*). Vesikasvillisuuden kartoituksessa ei löytynyt luonnonsuojelullisesti arvokasta lajistoa.

Kuva 3. Järeää tervaleppikkoa kuviolla 9.

3.4 LIITO-ORAVA JA SAUKKO

Selvitysalueelta ei löytynyt merkkejä liito-oravan esiintymisestä. Alueen metsät soveltuvat melko huonosti liito-oravalle, sillä niissä ei juuri kasva suojaavia kuusia ja myös parhaita ravintopuita – haapaa, koivua ja harmaaleppää – esiintyy melko niukasti.

Selvitysalueen edustan ruovikon ulkoreunalla havaittiin saukon lumijälkiä useassa eri kohdassa. Kaikki havainnot tehtiin uimarannasta länteen. Saukot siten liikkuvat alueella ilmeisen säännöllisesti. Mikäli ruovikko säilyy ennallaan, ei liene estettä sille, etteivätkö ne voisi hyödyntää aluetta myös tulevaisuudessa.

3.5 LINNUSTO

Selvitysalueen linnusto koostuu pääasiassa yleisistä rehevien lehtimetsien ja ruovikoiden linnuista. Kaikkiaan havaittiin 25 lintulajia, jotka todennäköisesti pesivät alueella tai sen lähistöllä. Nämä lajit ovat harmaasieppo, kirjosiippo, kottarainen, kultarinta, käpytikka, laulurastas, lehtokerttu, mustapääkerttu, mustarastas, pajulintu, peippo, pikkutikka, pikkugarpunen, punakylkirastas, rastaskerttunen, ruokokerttunen, räkättirastas, satakieli, sinitäinen, sirittäjä, talitiainen, varis, viherpeippo, viitakerttunen ja västäräkki.

Vaarantuneella rastaskerttusella oli reviiri selvitysalueen edustan ruovikossa. Mikäli ruovikko säilyy ennallaan, voi laji pesiä siellä myös tulevaisuudessa. Niin ikään vaarantunut viherpeippo havaittiin laulavana uimarannan puissa. Laji on voimakkaasti taantunut mutta kuitenkin vielä yleinen, ja se pesii mielellään piholla ja puutarhoissa. Siten havainto ei anna aihetta maankäyttösuositusten antamiseen. Muita huomionarvoisia lajeja olivat jalopuumetsässä kuviolla 2 laulanut kultarinta, rannan tervaleppälehdoissa kuviolla 1 havaittu rummuttava pikkutikka sekä kuviolla 3 laulanut viitakerttunen. Kaikille sopivaa pesimäympäristöä on selvitysalueella hyvin tarjolla.

3.6 LEPAKOT

Kaikilla kolmella detektorihavainnointikerralla havaittiin 1-2 vesisiippaa uimarannalla saalistamassa matalan rantaveden yllä. Lisäksi kesä- ja heinäkuussa kuultiin kaksi pohjanlepakkoa. Lepakoille sopivia päiväpiiloja tai talvehtimispaikkoja ei löydetty.

Selvitysalueella on jonkin verran merkitystä lepakoiden ruokailualueena. Aluetta ei kuitenkaan voi pitää lepakoille erityisen merkittävänä, kun se suhteutetaan laajemmin Tammisaaren seudun luonnonympäristöön.

3.7 KIRJOVERKKOPERHONEN

Selvityksessä ei tehty havaintoja aikuisista kirjoverkkoperhosista tai niiden toukista. Lajin ravintokasveja löydettiin vain muutamia hyvin pieniä, tiheässä metsässä kasvavia koiranheisiä, joten alueella ei myöskään kasva riittävästi kirjoverkkoperhosen toukkien ravintokasveja.

3.8 VIITASAMMAKKO

Selvitysalueen edustan ruovikon ulkoreunalla havaittiin kutevia viitasammakoita kahdessa eri paikassa. Uimarannan lähellä kuultiin arviolta muutamia kymmeniä kutevia yksilöitä ja Baggöntien sillan pielessä samoin. Mikäli ruovikko säilyy ennallaan eikä kutupaikkoja ruopata, säilyy ympäristö viitasammakoille sopivana.

3.9 MUU LAJISTO

Knipnäsistä on vuonna 2002 tavattu silmälläpidettävä äkämäsaarnikemppi (*Psyllopsis fraxini*). Hertta -tietokantaan ei ole tallennettu alueelta muita havaintoja uhanalaisista tai silmälläpidettävistä lajeista. Tässä työssä löydettiin silmälläpidettävää ketoneilikkaa ja vaarantunutta keltamataraa (*Galium verum*) uimaranta-alueen laidalta. Molempia kasvoi niukkoina aivan nurmikon reunalla siten, että osa kasvustoista oli leikattu ruohonleikkurilla. Näiden lajien säilymistä auttaisi, jos niiden esiintymät kierrettäisiin nurmikkoa leikatessa.

4. YHTEENVETO

Selvitysalueen luonnonarvoiltaan merkittävimmät osat sijaitsevat alueen länsiosassa. Baggöntiestä itään sijaitsevat tervaleppä -ja jalopuulehdot tulisi säilyttää rakentamattomina. Lisäksi selvitysalueen edustan ruovikolla on merkitystä mm. viitasammakoiden kutupaikkana.

5. KIRJALLISUUS

- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta A: 21.05.1992.
- Neuvoston direktiivi 79/409/ETY luonnonvaraisten lintujen suojelusta A:02.04.1979.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus –Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264+ 572 s.
- Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016. Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.
- <http://vanhatpainenutkartat.maanmittauslaitos>.

Liite 1. Luontohavainnot (Pohjakartta Maanmittauslaitos 09/2018)

